

Tradicija in temelj požarnega varstva

Prostovoljno gasilsko društvo Ljubljana mesto je zraslo v času, ko je po Sloveniji potekal boj za uveljavitev slovenskih društev, kot nosilcev slovenske narodne zavesti.

Začetki organiziranega gasilstva segajo v 13. stoletje, ko so se pojavile prve oblike gasilstva v Vzhodni marki (Ostmark) in je bil 1278. leta izdan tudi prvi gasilski red. Na slovenskem območju pa velja 1785. leta izdan gasilski red za najstarejši tovrstni dokument, ki je obravnaval požarno varnost. Predhodnice gasilskih čet so bile požarne brambe, ki so jih začeli ustanovljati v prejšnjem stoletju in sicer v večjih industrijskih mestih. V Avstro-Ogrski je bila ustanovljena prva požarna bramba 1831. leta v tobačni tovarni SCHWATZ na Tirolskem.

V Ljubljani so bili gasilci zelo primitivno organizirani vse do Napoleonovih časov, ko je generalni guverner province Ilirije izdal 1814. leta odlok, naj mesto Ljubljana uvede požarno policijo in poskrbi za splošno gasilsko službo. Ta odlok je sicer postavil temelje gasilstva in požarne službe v Ljubljani, vendar pa je trajalo še precej časa, da se je začelo gasilstvo organizirati v pravem pomenu besede. Organiziranje gasilstva sega v obdobje 60 let v prejšnjem stoletju.

Do resnejših priprav za ustanovitev pravega gasilskega društva je prišlo šele v času županovanja dr. Suppana. Po dolgih pregovorih, premišljanjih in odlaganjih je končno prišlo 30. marca 1870. leta do občnega zbora društva v sobi gostilne SOKOL na Mestnem trgu. Ob 18. uri in 46 minut je bilo društvo potrjeno in izvoljeno je bilo tudi načelstvo s stotnikom Franom Doberletom na čelu. V načestvu so bili še: Ivan Janesch, Valentin Schafer, Otmar Balberg, Adolf Jaksche, Nikolaj Ründolzer, Fran Ehrfeld, Jurij Krieger, Albert Samassa, Jakob Witt, Josip Lölsdorf, Franc Fink, Gabriel Urbas, Albin Ahčin, Vi-

ljem Kos, Josip Schulz in zdravnik dr. Ferdinand Eržen. Društvo je dobilo naziv **Ljubljansko prostovoljno gasilsko in reševalno društvo Ljubljana mesto.**

Društvo je po ustanovitvi dobilo prostore na dvorišču Magistrata in je v njih delovalo vse do leta 1896. Delo društva se je takoj začelo, saj so prevzeli dežurno službo v nekaterih pomembnih ustanovah in hišah kot npr. v Operi, kar lahko razberemo iz reportne knjige, ki so jo vodili dežurni gasilci. 26. junija 1870. leta pa so že posredovali pri prvem požaru ob 11. uri, kjer je pri gašenju sodelovala ena četa. Kot reševalno društvo so posredovali z intervencijami celo do Kočevja, od koder so vozili bolnike v ljubljansko bolnišnico.

Članstvo v društvu je bilo mešano, saj so bili v njem tako Slovenci kot tudi Nemci, ki so tudi nenehno in močno pritiskali, da bi bilo društvo popolnoma nemško. Temu so se zavedni Slovenci upirali, zlasti pa še potem, ko se je začel vtikati v zadeve društva Turnverain, nemška požarna bramba. Tem pritiskom so se mnogi uklonili in med njimi tudi načelnik Fran Doberlet. Fran Doberlet, ki ga danes

Vod gasilcev pred barako ob »klavnici«, med njimi tudi soustanovitelj društva Jeršin

imenujemo očeta slovenskega gasilstva, je kot pobudnik, organizator in ustanovitelj društva moral leta 1899. odstopiti in njegovo mesto je 30. januarja 1899. leta prevzel Slovenec Ludovik Štrcelj. Dolej so bili vsi zapisniki sej načelstva v nemščini, od takrat dalje pa v slovenščini ter se je tudi načelstvo preimenovalo v odbor.

Zmaga slovenskih rodoljbov v društvu je pogojevala tudi hiter razvoj gasilskih društev po Sloveniji. To pa je bilo zlasti še toliko lažje, ker

je v istem letu gasilec Ignacij Mrhar sestavil **prvi slovenski gasilski vadnik**, ki je postal osnova za delo v gasilskih društvih.

Delo gasilskega društva je tudi med Ljubljančani dobilo široko podporo, saj je imelo društvo že mnogo rednih in podpornih članov. Ti so organizirali akcijo za zgraditev gasilskega doma in 8. septembra 1899. leta je bil slovesno odprt Mestni dom, kjer je začelo svojo še bolj uspešno delo društvo. V prostorih Mestnega doma so bili ločeni prostori

za gasilce in za reševalce.

Prva svetovna vojna je nekoliko zavrla delo društva, ki pa je znova zaživelo po končani vojni. Mesto se je začelo širiti, rastla so industrijska podjetja in potrebe po požarni varnosti ni moglo več zadovoljiti prostovoljno gasilstvo. Leta 1922 so zato ustanovili poklicno gasilsko četo, ki je bila izključno sestavljena iz članov Prostovoljnega gasilskega in reševalnega društva

Sindikata in skrb za standard delavca v Gradisu

Kako pomembno je vprašanje standarda v aktivnosti sindikata, priča tudi zelo obsežno tretje poglavje Osnutka sklepov devetega kongresa Zveze sindikatov Slovenije, ki govorijo o »prizadevanjih za razvoj družbenega in osebnega standarda ter smotrno izrabo prostega časa«.

Prav tako kot v osnutku sklepov 9. kongresa ZSS, so bila vprašanja standarda delavcev močno prisotna tudi v sklepih 8. kongresa ZSS, na osnovi katerih smo skrb za standard delavcev vgradili tudi v programe sindikalne aktivnosti v Gradisu.

Zaradi specifičnih pogojev dela v gradbeništvu je naša osrednja skrb usmerjena k zagotavljanju ustrežne nastanitve delavcev in vzporedno s tem k prehrani delavcev. Naš končni cilj je, zagotoviti potrebno število ležišč v samskih domovih in ukinitvev takojmenovanih trajnejših provizorijev (barak) v krajih sedežev naših TOZD. Temu se seveda ne bomo mogli izogniti na oddaljenejših in dolgotrajnejših gradbiščih. Trenutno imamo v Gradisu približno 2700 ležišč v samskih domovih, kar seveda ne zadostuje potrebam. Predvsem je vprašanje samskih domov pereče v Ljubljani in Mariboru, in v

manjši meri tudi v drugih naših »centrih«. Z gradnjo samskih domov pa je tako, da je vedno prisotnih kup problemov. Največkrat je težko zagotoviti ustrezno lokacijo. Pri tem nam bo v pomoč tudi medrepubliško - pokrajinski družbeni dogovor o minimalnih standardih življenjskih in delovnih pogojev gradbenih delavcev, ki se sprejema na pobudo Zveznega odbora sindikata gradbenih delavcev. Ta med drugim določa, da je potrebno v programih razvoja urbanizacije mest in naselij obvezno določiti tudi lokacijo za izgradnjo samskih domov za gradbene delavce. Sindikalne organizacije pa bodo morale aktivneje sodelovati pri pripravi gospodarskih načrtov in programov razvoja, da bodo v okviru teh zagotovljena tudi potrebna sredstva za izgradnjo samskih domov.

Prehrano zagotavljajo TOZD svojim delavcem na dva načina, in sicer iz lastnih menz ali obratov družbene prehrane. Podatki kažejo, da je prehrana iz lastnih menz tako po kakovosti kot po količini dobra, medtem ko delavci s hrano iz obratov družbene prehrane niso vedno zadovoljni in zainteresiranost delavcev za tak način organizirane prehrane pada. Ker vsaj

enega ali dva obroka delavci uživajo na gradbišču, bi morale sindikalne organizacije več pozornosti posvečati urejenosti jedilnic na gradbiščih, pri čemer smo v Gradisu večkrat preskromni in varčujemo na nepravem mestu. Posebno pozornost sindikata zaslužijo podatki, da nismo uspeli v vseh TOZD zagotoviti obveznega topllega obroka malice.

Ob problematiki nastanitve in prehrane velja poudariti, da smo v sindikatu veliko besed porabili za razpravo o poenotenju cen nastanitve in prehrane. Seveda ne gre za absolutno poenotenje, ampak zato, da bi delavci v različnih TOZD plačevali isto ceno na istem gradbišču, v isti menzi, istem samskem domu. Na tem področju si najbrž premalo prizadevajo strokovne službe v TOZD in delovni skupnosti.

Zadnja leta dajemo ponovno vse večji poudarek počitniškim domovom, ki so še najbolj dostopni za oddih delavcem. Tega smo se zavedali tudi v Gradisu in veliko energije vložili v priprave za izgradnjo počitniškega doma v Biogradu na moru. Izpeljava zastav-

ljenih načrtov na tem področju je nujna, saj sedanje kapacitete počitniških domov - približno 200 ljudi - še zdaleč ne zadoščajo, pa še koristimo jih ne najboljše. Malo je primerov, ko bi sindikalna organizacija omogočila svojim delavcem oddih v počitniškem domu iz zdravstvenih razlogov. Tudi na nedavnem jugoslovanskem posvetovanju o športni rekreaciji je bilo ugotovljeno, da v drugih republikah takšnim oblikam oddiha in rekreacije posvečajo neprijetno več pozornosti. Razmisliti pa bomo morali tudi o tem, kako popestriti bivanje v počitniškem domu, da bomo delavcem, razen postelje in treh obrokov hrane nudili še kaj več. Šele potem bomo lahko govorili o aktivnem oddihu.

Kar se tiče športno-rekreativne dejavnosti, največkrat delavcem omogočimo le udeležbo na Gradisovih športnih igrah in nekajdnevne predhodne priprave. Ponekod pa še tega ne. Redki so primeri celoletne množične aktivnosti. V zadnjem času so močno na »udaru« najrazličnejše »ija-de« prav zato, ker niso rezultati množičnosti. Te pa ni moč doseči brez ustreznih kadrov ter osnovnih rekreacijskih objektov.

Predvsem izobraževanju volonterskih kadrov bomo morali posvečati več pozornosti in vložiti več energije tudi v sindikatu in drugih dejavnostih, ne pa z brezbrinim odnosom spodbijati dobre volje še tistim nekaj posameznikom, ki so pripravljeni pomagati. Pomembnem prispevek k razvoju rekreacije pa predstavlja nedvomno tudi ustanovitev Planinskega društva Gradis, pri čemer je svoj delež prispeval tudi sindikat.

Opisan je samo del problematike, standarda delavcev in to tisti del, kjer smo nekaj več storili, del, ki je bil v aktivnosti sindikata nekoliko bolj prisoten. V naše delo smo premalo vključevali vprašanja zdravih, varnih in humanih delovnih razmer, vprašanja zdravstvenega varstva, varstvo okolja, nekoliko bolj, a še vedno premalo je prisotna aktivnost na področju kulturnega življenja delavcev ipd.

Nenazadnje pa moramo ugotoviti, da svojega standarda ne zagotavljamo samo v svoji temeljni organizaciji ampak je del našega standarda tudi to, po kakšnih cestah se vozimo, po kakšnem vrtcu so naši otroci, v kakšni šoli, kako je urejena naša stanovanjska soseska, krajevna skupnost itd... Vse to pa so tudi naloge sindikata, ki izhajajo iz osnutka sklepov 9. kongresa ZSS.

Valter Maston

Člani društva usposabljaajo člane delovnih kolektivov

Ljubljana mesto. Ta poklicna gasilska četa je tudi zasnova današnje Poklicne gasilske brigade. Izmed članov društva se je tudi razvila današnja reševalna postaja Ljubljana. Kljub temu, da so se razdelili na poklicne in prostovoljne gasilce, so med seboj vseskozi sodelovali. V društvu so ostali vsi tisti ljubljanski meščani, ki so hoteli pomagati na prostovoljni osnovi, za večjo požarno varnost v mestu. Postali so dragocena dopolnitev Prve poklicne gasilske čete pri njeni humanitarni dejavnosti.

Društvo je v medvojnem obdobju delovalo v prostorih Mestnega doma, skupaj s poklicnimi gasilci. V svoji sredi so združevali in vadili svoje člane v veččinah, ki so potrebne za gašenje in reševanje. Istočasno pa so vzgajali mlade ljudi v zavedne državljane, ki so pripravljene v slehernem trenutku pomagati svojim bližnjim in tudi stopiti na branik domovine.

Pravilna usmeritev dela v društvu se je pokazala tudi 6. aprila 1941, ko so Ljubljano okupirali Italijani. Društvo je

sicer še naprej delovalo, vendar pa je iz zapisnikov 1. seje leta 1941 razvidno, da bo moralo biti delo društva omejeno, ker okupator ne dopušča tako široko zasnovane dejavnosti. Med 1. sejo maja 1941 in 25. avgustom 1941, so na 2. redni seji sprejeli sklep, da se društvo razpusti, ker zaradi nastalih pogojev ni mogoče več delovati. Delo društva je bilo zlasti onemogočeno, ko so med tem časom vdrli v njegove prostore člani italijanske organizacije VIGILI DEL FUOCO in je njihov colonello zavpil: BUTATTE ALL'ARIA TUTTO QUANTO, E PRESTO!

Colonellove besede so se uresničile, oprema in orodje je bilo pokradeno, članstvo razgnano iz prostorov. Razbitju tega društva je sledilo nadaljnje delo pri razbijanju vseh ostalih prostovoljnih gasilskih društev, ki so delovala na področju Ljubljanske pokrajine. Razpustitev teh društev je imelo globlji pomen pri raznarodovalni politiki okupatorja, ki je celo v takih humanitarnih društvih vi-

Ob 100-letnici Gasilskega društva Ljubljana mesto 1970

del svojega sovražnika. Dolga in težka pot boja za slovensko društvo je dala tudi v tem času svoj odraz, saj se je večina članstva jasno opredelila za boj proti okupatorju. Člani društva so delovali kot aktivisti, ilegalci ali kot borci v partizanskih enotah. Svojo predanost slovenskemu ljudstvu so jasno dokazali, saj jih je 9 med njimi darovalo svoja življenja za svobodo.

Po osvoboditvi so se ponovno zbrali veterani društva in ga obnovili pod imenom Prostovoljno gasilsko društvo Ljubljana Center. Leta 1951 pa je na predlog Mirka KUSARJA društvo ponovno prevzelo svoje staro ime Prostovoljno gasilsko društvo Ljubljana mesto in še sedaj deluje.

V povojnem obdobju se je društvo predvsem usmerilo v preventivno delovanje na področju požarnega varstva, v vzgojo pionirjev, mladine, žensk in članov. Poleg vzgojnega dela se je društvo udeleževalo gašenja vseh večjih požarov. Imeli so tudi stalne stike s poklicnimi gasilci.

Ob podružbljanju družbene samozaščite se je tudi društvo vključilo in sodelovalo pri ustanavljanju samoupravne interesne skupnosti za varstvo pred požarom. S svojimi predlogi je tudi omogočilo, da so bili postavljeni realni pogoji za sestavo programa samoupravne interesne skupnosti.

S požrtvovalnostjo članov društva in veliko podporo naše družbe je društvo obnovilo svojo opremo in je danes dobro opremljeno. Ima 75 članov, ki so usposobljeni in pripravljene sleherni trenutek priskočiti na pomoč našim občanom. Problem so prostori, kjer bi lahko še bolj razvijali svojo dejavnost in dejansko omogočili članom in občanom, da bi se lahko seznanjali z osnovnimi principi varstva pred požarom. Če gledamo skozi stoletno delovanje društva, bomo lahko ugotovili, da je društvo vedno gostovalo v tujih prostorih: najprej so imeli zasilne prostore na dvorišču Magistrata do leta 1896, nato pa so imeli nekaj časa

svoje prostore v baraki pri »klavnici«. Z zgraditvijo Mestnega doma so se sicer razmere precej izboljšale, vendar pa so bili člani društva leta 1941 izgnani iz teh prostorov. V povojnem obdobju pa je društvo v glavnem delovalo v prostorih na Ambroževem trgu. Prostori so majhni in onemogočajo društvu širšo dejavnost, zato so člani začeli s široko akcijo za zgraditev novega gasilskega doma, kjer bi dejansko lahko usposabljali tako člane kot tudi ostale občane v veččinah, ki so potrebne ne samo za gašenje požarov, temveč tudi pri obrambi domovine. Ta akcija traja že nekaj let. V tem času so bili pripravljene projekti, zbrana sredstva, vendar pa manjkajo še zadnja soglasja, da bi pristopili k realizaciji projekta. Društvo pričakuje, da bo letos vse pripravljeno, da bi lahko v letu 1979 začeli z gradnjo. Želja društva je, da za svoj 110-letni obstoj izpolni dolgotelno željo članov društva, da to proslavo organizirajo v svojih prostorih.

France Tomšič

Brigadirski hoo-ruk

Lojze Petek je v Zmaju že eno leto kot električar v službi vzdrževanja. V okviru mladinske organizacije in akcije za udeležbo v mladinski brigadi se je javil prostovoljno in je bil v juniju mesecu tri tedne v brigadi Jože Klanjšek-Vasja, ki je v vasi Kožbana v Goriških Brdih gradila vodovod. Delal je na tri in pol kilometre dolgi trasi, kjer so kopal järke, polagali cevi in jih zasipali. Lojze Petek je bil že lani v brigadi v Suhi krajini, prav tako pri gradnji vodovoda. Verjetno so to upoštevali na letošnji brigadni konferenci v Ljubljani in ga izvolili za namestnika komandanta za delovišče, kjer je dnevno meril opravljeno normo.

Vsak popoldan so imeli različne interesne dejavnosti, od športa, fotosekcije, avto šole in podobno, pomagali pa

Lojze Petek - letošnji brigadir

so tudi kmetom pri poljskih opravilih. Ko so jih zvečer povabili k tabornemu ognju, so se z veseljem odzvali.

Za vse vaščane bo vodovod izrednega pomena. Manjka sicer še dobrih 15 kilometrov do vodovodnega rezervoarja, vendar se bo njihova želja kmalu, in to že prihodnje leto, izpolnila.

Usmeritev ob kongresu ZSM

Oktober bo v Novi Gorici X. kongres Zveze socialistične mladine Slovenije. Na njem bodo delegati, mladi železničarji. Novo izvoljenega predsednika sveta ZSMS železniškega gospodarstva Ljubljana Zorana Kmetca smo zaprosili, naj nam odgovori na nekaj vprašanj.

Kakšna je vloga mladine na železnici pred mladinskim kongresom?

»Če pred desetim kongresom ocenjujemo vlogo mladine na železnici, lahko rečemo, da je mladinska organizacija postala družbenopolitična organizacija v pravem pomenu besede. V njej so mladi politično zavestno organizirani; usposablja se za kvalitetno delo v delegacijah in samoupravnih organih.«

Kakšno delo in vlogo je imela mladina, ko so na želez-

Slišati je bilo, da Lojze Petek letos ni bil edini kandidat za mladinsko brigado, vendar je v letošnjem letu selitev Zmaja in temu se je bilo treba zavestno odreči.

Spomini na brigadirsko življenje so lepi in morda jih bo v prihodnjem letu lažje zajeti v večjem številu kandidatov.

Iz treh na osem akcij

Med vsemi občinskimi konferencami ZSMS v naši republici ima prav OK ZSMS Center največ brigad. Število tri iz lanskega leta se je v letošnjem povečalo kar za pet. Tako so mladi iz Centra delali na osmih delovnih akcijah: na Kozjanskem, Kobanskem, Kožbani, v Slovenskih goricah ter na akcijah Sava 78, Istra in Pot spominov in tovarištva. Vendar pa sezona mladinskih delovnih akcij za mladince iz Centra še ni končana, saj bodo v oktobru delali še na zvezni delovni akciji Samac-Sarajevo.

Vsega, skupaj je torej na mladinskih delovnih akcijah iz Centra sodelovalo 450 brigadirjev, od tega jih bo 100 v oktobru na akciji Samac-Sarajevo. Center za mladinske delovne akcije pri OK ZSMS Center pa je dokaj uspešno sodeloval z mladimi iz pobratene občine Bijelo polje, od koder je prišlo na naše delovne akcije okrog 60 mladincev.

Posebno pozornost so pri občinski konferenci posvečali pripravi brigad. Zato ni čudno, da so bile brigade iz Centra med najbolje pripravljenimi na delovnih akcijah. Pred samimi akcijami so se brigadirji večkrat sestali na brigadnih konferencah, brigadirji za Kobansko pa so se skupaj z občinsko konferenco ZSMS Moste-Polje udeležili letošnjega pohoda na Janče. Namen priprav je bil seveda, da so se brigadirji in brigadirke pred samimi akcijami kar naj-

bolje spoznali.

Letošnje delo na področju mladinskega prostovoljnega dela mladi iz Centra ocenjujejo kot precej uspešno. Vendar pa seveda tudi na tem področju mladinskega delovanja ne gre brez problemov. Razumljivo je, da so se ti problemi največkrat pojavljali v zvezi s kadri. Velik skok, kar zadeva število brigad, je zahteval tudi več kadrov kot doslej. To pa so bili seveda mladi, razmeroma neizkušeni ljudje. Kar je najvažnejše, na letošnjih delovnih akcijah so si pridobili dragocene izkušnje in tako si pri OK ZSMS Center želijo, da bi jih čimveč sodelovalo tudi prihodnje leto. Ker gre pač za mladinsko organizacijo, imajo opravka z veliko fluktuacijo kadrov. In morda je najtežje prav vprašanje, kako obdržati že usposobljene in izkušene kadre, ki bodo nadaljevali tisto, kar so začeli.

T. K.